

UDK 003.349(497.6)
Preliminarno saopštenje

Amira TURBIĆ-HADŽAGIĆ

Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli

PRILOG KULTURNOJ BAŠTINI: DVA KRAJIŠNIČKA PISMA IZ 17. STOLJEĆA (II)

Dva pisma: Pismo Hadžagić bega iz 17. st.; sign. 1984^a, br. 81^a
i Pismo hercegovačkoga Ibrahim paše iz 17. st.; sign. 1984^a, br. 72^a
pisana su na bosanskome književnome jeziku brzopisnom bosančicom. Latinična transliteracija obavljena je prema vlastitome čitanju autorice originalnih pisama koja se danas nalaze u Državnome arhivu u Dubrovniku.

Ključne riječi: *krajišničko pismo, transliteracija, bosančica*

0. Uvod

Dva pisma iz 17. st.: Pismo Hadžagić bega i Pismo hercegovačkoga Ibrahim paše nisu do sada transliterirana. Imamo objavljenih i naučnoj javnosti prezentiranih tek pet originalnih i latinicom transliteriranih krajišničkih pisama¹ u različitim časopisima i zbornicima radova, iako “uzbaštinjena bosanična krajišnička pisma 17. st. od iznimnoga su značaja u književnopovijesnim, kulturnopovijesnim i jezikoslovnopovijesnim relacijama” (Turbić-Hadžagić 2006:285) i ostavila su neizbrisiv trag u bosanskohercegovačkoj prošlosti. Pisana su bosančicom, latinicom i arebicom, prema tome jasnije nam je i Jahićevo zaključivanje da “u pisanom naslijeđu na bosanskohercegovačkom

¹ Prema Nežiroviću krajišnička “pisma najvećim dijelom daju pisati carski namjesnici, beglerbezi, sandžakbezi, paše, muselimi, kapetani pojedinih kapetanija, dizdari utvrđenih gradova, nazori, emini – tj. nadzornici javnih dobara, pojedini bezi, age i bajraktari, gdje i poneki učitelj i nevoljni sužanj i tužni zatočenik koji u tuđoj zemlji moli za svoju slobodu. Ova pisma dolaze najčešće iz krajeva koje su turske vlasti držale u Slavoniji, Dalmaciji, Boki Kotorskoj kao i iz unutrašnjosti Bosne i Hercegovine i ona se upućuju odgovarajućim ličnostima na područja koja su bila i ostala pod mletačkom i austrijskom upravom, kao i ona što su bila turska a koja su poslije od njih nanovo osvojena. Ova pisma se naslovljuju na banove, pa čak i na kraljeve, providure, porkolabe (succe) kapetane hrvatskih gradova, na kneza i vlastelu dubrovačku, na gvardijane franjevačkih samostana, na kneževe iz Poljica, na vladiku crnogorskog...” (Nežirović 2004:6).

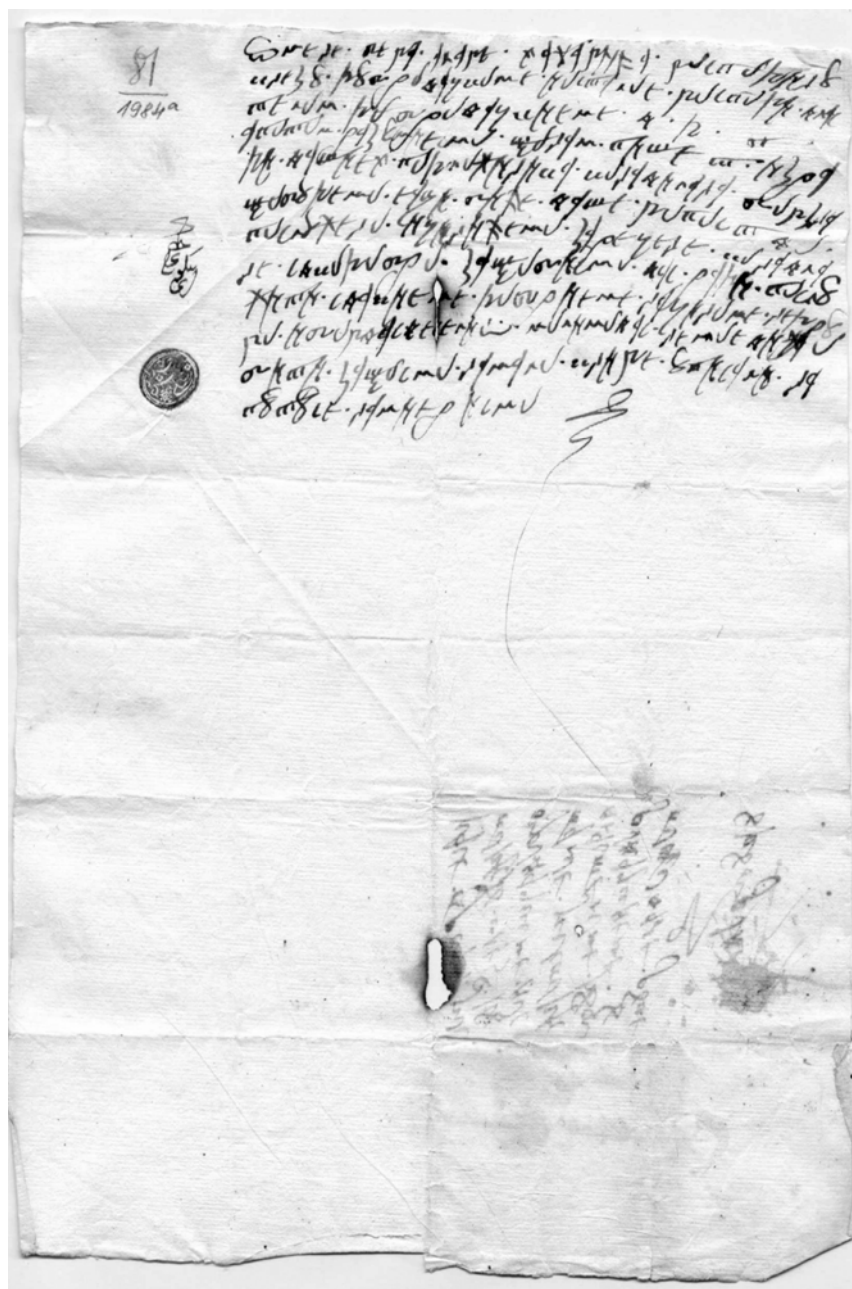
tlu aktivnu ulogu igraju *bosančica* i *arebica*. Ta dva pisma daju osoben pečat razvoju pisanih formi bosanskog jezika. Kad je riječ o književnom jeziku, na prvome mjestu vazda se postavlja pitanje njegove literarne tradicije. Jer svaki jezik kao kulturna tekovina naroda svoj autentični razvoj pokazuje u pisanim formama, kao sredstvo šireg sporazumijevanja i vid očuvanja kulturnoga kontinuiteta” (Jahić 1999: 25-26). Istina, najznačajniji je i najobimniji „korpus pisane građe na rukopisnoj bosančici sačuvane u krajišničkim pismima 17. st., koji je nastao u komunikaciji Krajišnika sa Dubrovnikom, Herceg Novim te Makarskim primorjem i zaleđem” (Turbić-Hadžagić 2006:293).

I. Latinična tranliteracija tekstova

Pismo Hadžagić bega iz 17. st.; sign. 1984^a, br. 81^a

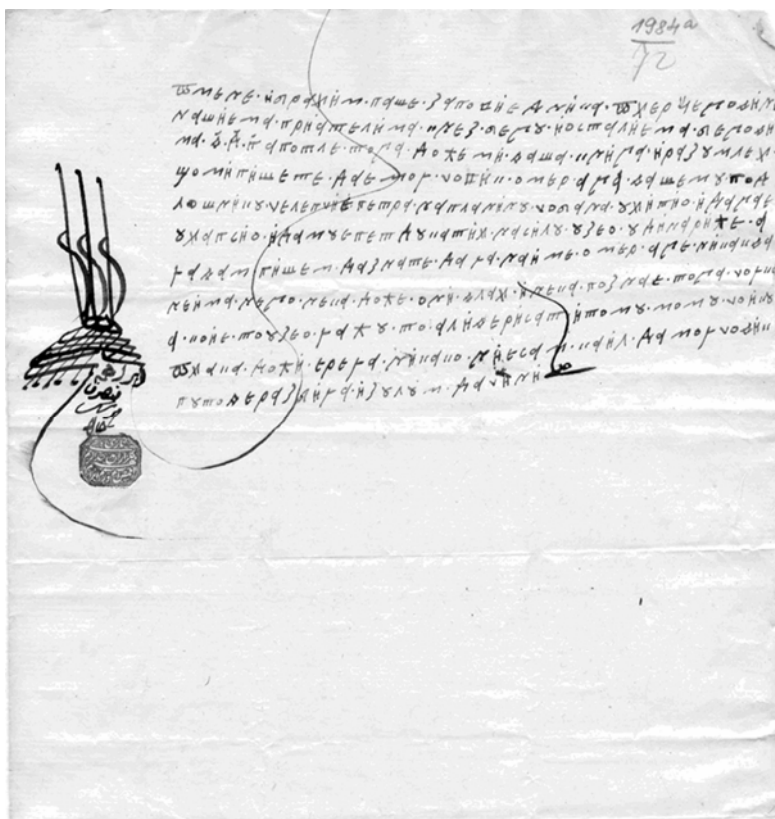
- 1) ô(d)² mene · bega · alage · hačagiĵa · gospodinu
- 2) knezu · dubrovackome · i ostaloe · gospodi · vlas-
- 3) telom · dubrovackieme · v.d.p.
- 4) a potom · razumiesmo · ĉo nam · pišet(e) izra-
- 5) di · vašieh · podložnnika · konavilana · bog zna
- 6) ĉo budemo · eaci · biĵe · vaše · gospostvo ·
- 7) posluženo · i činiĵemo · za rečene · konavla-
- 8) ne · sv[a]ko dobro · zaĉo bismo · vas · radi · poslu-
- 9) žiti · svakieme · dobrieme · načinome · ne dru-
- 10) go · i bog vas veseli ô · molimo vas · nemoe vi žo
- 11) biti · zaĉo smo · na malo · knige · upisali · na
- 12) putu se · namierismo

² Latinična transliteracija krajišničkih pisama obavljena je prema vlastitome čitanju autorice originalnih krajišničkih pisama 17. st. Autorica je pri transliteraciji koristila tabelu S. Damjanovića, pa je transliterirana slova obilježavala na slijedeći način: **omega** (w) kao o sa kapićom (ô): (w = ô). Nadredno ispisana slova koja nisu znak kraćenja spušta u redak, a title rješava u malim okruglim zagradama. Velika slova i znakove interpunkcije prenosi tačno onako kako su upotrijebljeni u originalu. (Isp.: Damjanović 2002: 48-49).

Pismo hercegovačkoga Ibrahim paše iz 17. st.; sign. 1984^a, br. 72^a

- 1) ô t mene · ibrahim · paše · zapoviednika · ô t hercegovine
- 2) našiema · priatelima · knez · begu · i ostaliema · begovi-
- 3) ma · v(e)le). d(ragom). p(resvietlome) a potle · toga · dođe mi · vaša ·
kniga · i razumleh ·
- 4) ê o mi pišite · da e moj · čovik · omer · aga · vašemu · pod-
- 5) lošniku · čelepčie · petra · na planinu · čobana · uhitio · i da ga e ·
- 6) uhapsio · i da mu e pet dukatih · na silu · uzeo · u dinarije · a
- 7) ja vam · pišem · da znate · da ja · na ime · omer · age · nikakva
- 8) neima · nego · neka · dođe · oni · vlah · i neka · poznae · toga · čojka
- 9) a · koi e · to uzeo · ja ju · to · aliverisat · i tomu · momu · čoiiku
- 10) ô t haka · dođi · ere ja · nikako · niesam · kail · da moj čovik
- 11) putove razbija · i zulum · da čini ~

II. Zaključak

U ovome smo radu pokazali da su originalna krajišnička pisma: Pismo Hadžagić bega i Pismo hercegovačkoga Ibrahim paše iz 17. st. napisana bosančicom, starim pismom Bosanskoga kraljevstva srednjovjekovne Bosne. Ona na osoben način svjedoče o načinu života vremena u kojem su nastajala, te su ostavila neizbrisiv trag u bosanskohercegovačkoj kulturnoj prošlosti. Važna sastavnica krajišničkih pisama, između ostaloga, jest onimija – antroponimi (Hadžagić, dubrovački, Čelepčija, Petar, Omer-aga) i toponimi (Hercegovina).

Izvori:

- Pismo Hadžagić bega iz 17. st.; sign. 1984^a, br. 81^a
- Pismo hercegovačkoga Ibrahim paše iz 17. st.; sign. 1984^a, br. 72^a

Literatura:

- DAMJANOVIĆ, Stjepan (2002): *Slovo iskona. Staroslavenska/starohrvatska čitanka*, Matica hrvatska, Zagreb.
- JAHIC, Dževad (1999): *Trilogija o bosanskom jeziku*, Knj. Bosanski jezik u 100 pitanja i 100 odgovora, Sarajevo: Liljan.
- KRAJIŠNIČKA pisma (2004): Odabrao i priredio Muhamed Nezirović, BZK Preporod, Sarajevo.
- TURBIĆ-HADŽAGIĆ, Amira (2004): Paleografske osobitosti kriptorsko-nadgrobnog natpisa sudije Gradiše, *Zbornik radova*, Tuzla, Vol. 31, br. 5, 85–93.
- TURBIĆ-HADŽAGIĆ, Amira (2005): Latinična transliteracija krajišničkih pisama, *Gradovrh, Časopis za književno-jezična, društvena i prirodoslovna pitanja*, Tuzla, Matica hrvatska, 115–121.
- TURBIĆ-HADŽAGIĆ, Amira, KASUMOVIĆ, Ahmet, IMAMOVIĆ, Adisa (2005): Latinična transliteracija i transkripcija Pisma Omer-age Sulejmanagića Dubrovniku (krajiško pismo), *Zbornik radova*, Tuzla, Vol. 31, br. 6, 429–433.
- TURBIĆ-HADŽAGIĆ, Amira (2006): Jezične osobitosti krajišničkih pisama 17. stoljeća, *Riječki filološki dani, knj. 6*, (Zbornik radova s Međunarodnoga znanstvenog skupa Riječki filološki dani održanoga u Rijeci od 18. do 20. studenoga 2004), Rijeka, 285–296.
- TURBIĆ-HADŽAGIĆ, Amira (2009): Prilog kulturnoj baštini: dva krajišnička pisma iz 17. stoljeća, *LINGUA MONTENEGRINA, Časopis za jezikoslovna, književna i kulturna pitanja*, Cetinje, br. 4, 61–68.

- TURBIĆ-HADŽAGIĆ, Amira (2009): Paleografske osobitosti Po-
velje Kulina bana, *Bosanski jezik. Časopis za kulturu bosanskoga
književnog jezika*, Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli, Tuzla,
br. 6, 25–36.

Amira TURBIĆ-HADŽAGIĆ

**A SUPPLEMENT TO THE CULTURAL LEGACY:
TWO LETTERS FROM KRAJINA FROM THE 17TH CENTURY (II)**

Two letters: the letter of Hadzagic beg from 17th century, sign. 1984a, number 81^a and the letter written by Ibrahim pasa from 17th century, sign. 1984a, number 72^a were written in the literary Bosnian language in the bosancica alphabet. The author made the Latin transliteration of the original letters which are now stored in the State Archive in Dubrovnik.

Key words: *A letter of Krajina, transliteration, Bosančica*